رویش روان شناسی، سال۱۱، شماره۱۲، شماره پیاپی ۸۱، اسفند ۱۴۰۱
Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal(RRJ),11(12), 2023

تحلیل عاملی ابزار بی‌حوصلگی تحصیلی دانش آموزان

Factor analysis of students' academic boredom instrument

مهدی عابد
دانشجوی دکتری، گروه روانشناسی تربیتی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران.
پروین کدیور (نویسنده مسئول)
استاد، گروه روانشناسی تربیتی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.
جواد خلعتبری
دانشیار گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تنکابن، مازندران، ایران.

Mehdi Abed
PhD Student, Department of Educational Psychology, Qom Branch, Islamic Azad University, Qom, Iran.
Parvin Kadivar*
Professor, Department of Educational Psychology, faculty of psychology and Education, Kharazmi University, Tehran, Iran.
Kadivar220@yahoo.com
Javad Khalatbari
Associate Professor, Department of Psychology, Islamic Azad University, Tonekabon Branch, Mazandaran, Iran.

چکیده

بی‌حوصلگی حالتی از انگیختگی نسبتاً پایین و عدم رضایت است که به محیطی که از لحاظ میزان تحریک نامناسب است، نسبت داده می شود و وجود ملاکی برای شناسایی و سنجش درست این پدیده در دانش‌آموزان از اهمیت بسزایی برخوردار است. پژوهش حاضر با هدف اعتباریابی ابزار بی حوصلگی تحصیلی دانش‌آموزان انجام شد. جامعه آماری پژوهش دانش‌آموزان متوسطه مشغول به تحصیل شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ بودند. حجم نمونه تعداد ۳۹۳ نفر که از طریق نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله انتخاب شدند و به دلیل مخدوش بودن ۳۳ ابزار، ۳۶۰ نفر وارد مطالعه شدند. داده‌ها با نرم افزار spss(نسخه۲۶) و lisrel(نسخه ۸.۵) تحلیل شدند. یافته ها نشان دادند که ابزار بیحوصلگی تحصیلی از روایی و پایایی مناسبی برخودار است. نتایج حاصل از اعتبارسنجی به شیوه همسانی درونی براساس آلفای کرونباخ به دست آمد. بررسی های مربوط به روایی محتوا، سازه ابزار بی‌حوصلگی تحصیلی نیز موید روایی ابزار مذکور بود. یافته های حاصل از تحلیل عاملی تاییدی نشان داد که این مقیاس دارای یک عامل است و ساختار ۱۰ گویه‌ای ابزار بی‌حوصلگی تحصیلی در دانش‌آموزان ایرانی برازش قابل قبولی با داده ها دارد و شاخص های نیکویی برازش، را تایید می‌کنند و می‌توان به عنوان یک ابزار برای سنجش بی‌حوصلگی تحصیلی در دانش‌آموزان مورد استفاده قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: *بی‌حوصلگی تحصیلی، تحلیل عاملی، دانش‌آموزان.*

Abstract

An environment that is inappropriate in terms of the level of stimulation is attributed, and the existence of criteria for identifying and measuring this phenomenon in students is very important. The present study was conducted to validate the instrument of students' academic boredom. The statistical population of the research was middle school students studying in Tehran in the academic year 2021-2022. The sample size was 393 people who were selected through multi-stage cluster sampling and due to the distortion of 33 instruments, 360 people were included in the study. Data were analyzed with SPSS (version 26) and LISREL (version 8.5) software. The findings showed that the academic boredom tool has good validity and reliability. The results of validation were obtained by internal consistency based on Cronbach's alpha. Investigations related to the validity of the content, and the structure of the academic boredom tool also confirmed the validity of the said tool. The findings of the confirmatory factor analysis showed that this scale has one factor and the 10-item structure of the academic boredom instrument in Iranian students has an acceptable fit with the data and the goodness of fit indicators confirm it and can be used as a tool to measure academic boredom in students.

Keywords: *Academic boredom, factor analysis, students.*

نوع مقاله : پژوهشی | **دریافت : مرداد ۱۴۰۱** | **پذیرش: شهریور ۱۴۰۱** | **ویرایش نهایی: اسفند ۱۴۰۱**

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-17]

[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.12.6.5]

مقدمه

مسائل تحصیلی، بخش قابل توجهی از زندگی هر فرد را تشکیل میدهد و وجود فشارها و چالش‌ها در این دوره نه تنها ، وضعیتی دشوار را برای دانش‌آموزان به وجود می‌آورد بلکه ممکن است به شکست در زندگی فرد نیز بی‌انجامد (پوتاوین[۱] و همکاران، و خان[۲] و همکاران، ۲۰۱۹۲۰۱۸). شناسایی عوامل تأثیرگذار بر زندگی تحصیلی دانش‌آموزان، رویکردی مناسب در جهت برنامه‌ریزی، توسعه و تکامل برنامه‌های آموزشی ایجاد می‌کند تا به‌وسیلهٔ آن بتوان بهترین نتایج ممکن را هم برای توسعه آموزشی موردنظر و هم برای فرد رقم زد (ال عبودی و ال آنی[۳]، ۲۰۲۰).

یکی از عوامل تاثیر گذار بر زندگی تحصیلی دانش آموزان، بی‌حوصلگی تحصیلی است (فورلانگ[۴] و همکاران، ۲۰۲۱). بی‌حوصلگی به عنوان یک حالت تنفر یا ناسازگاری با هر نـوع تجربه‌ی تکراری مثل کار روزانه یا برخورد با افراد کسل کننده و ملال آور و بی قراری زیاد در شرایطی که رهایی از یکنواختی امکان پذیر نیست، تعریف می‌شود (وانگ[۵] و همکاران، ۲۰۲۲).

بی‌حوصلگی تحصیلی یک هیجان منفی و خنثی کننده‌ای است که موجب خستگی، یکنواختی و بی‌انگیزگی دانش آموز در کلاس درس و در رابطه با موضوعات درسی می‌شود که بر کیفیت عملکرد فرد تاثیر گذار است و عدم موفقیت وی را در امور وابسته به تحصیل موجب می‌شود (لیو و لو[۶]، ۲۰۱۷).

در واقع، بی‌حوصلگی تحصیلی یک هیجـان است که شامل مؤلفه‌های عـاطفی (احساسات ناخوشایند آزار دهنده)، شناختی (ادراکات تغییر یافته در مورد زمان)، فیزیولوژیکی (کاهش انگیختگی)، نشانگر (نمود چهره‌ای، صوتی و حالت بدنی) و انگیزشی (انگیزش برای تغییر فعالیت یا ترک موقعیت) است (شارپ[۷] و همکاران، ۲۰۲۱). افت در عملکرد تحصیلی (هانتر و اسوود[۸]، ۲۰۲۱)، افزایش احتمال بروز اختلالات روانی نظیر اضطراب و افسردگی (بوساری[۹]، ۲۰۱۸)، ناامیدی (وان هوفت و وان هوفت[۱۰]، ۲۰۱۸) و احساس تنهایی (کارابابا و تایلی[۱۱]، ۲۰۲۰) از جمله پیامدهای منفی پدیده‌ی بـی‌حوصلگی هستند. پر واضح است که درجه‌ی موفقیت مدارس و به تبع آن نظام آموزشی از طریق سنجش از میزان عملکرد تحصیلی انجام می‌گیرد (هکل و رینگیسین[۱۲]، ۲۰۱۷).

از طرفی، عوامل متعددی سبب می‌گردد که بسیاری از دانش آموزان، حتی دانش‌آموزان بااستعداد نتوانند به عملکرد مطلوب دست یابند. در نتیجه، شناسایی و کنترل بی‌حوصلگی حائز اهمیت است. از آنجا که عملکرد تحصیلی مطلوب با بسیاری از نتایج مثبت از جمله موفقیت شغلی بیشتر (انصاری و همکاران، ۲۰۱۷)، مشارکت کمتر در بزهکاری (فینکیلشتاین[۱۳]، ۲۰۲۲)، عزت نفس بالاتر (تام[۱۴] و همکاران، ۲۰۲۰)، کاهش اضطراب و افسردگی و تمرکز بیشتر و انگیزش بالاتر مرتبط است که ضرورت بررسی عوامل پیش بینی کننده آن را دو چندان می‌کند (دوگان[۱۵] و همکاران، ۲۰۱۹).

1 - Putwain
2 - Khan
3 - Al-Abboudi, Al-Anni
4 - Furlong
5- Wang
6 - Liu, Lu
7- Sharp
8 - Hunter, Eastwood
9 - Busari
10 - van Hooft, van Hooff
11 - Karababa, Tayli
12 - Heckel, Ringeisen
13- Finkielsztein
14 - Tam
15 -Dugan

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-17]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.12.6.5]

برای اندازه‌گیری بی حوصلگی مقیاس‌های مختلفی طراحی شده است که از آن جمله می‌توان به مقیاس حساسیت به بی‌حوصلگی[1] (زاکرمن[2] و همکاران، ۱۹۷۸)، مقیاس بی‌حوصلگی شغلی[3] (گراب[4]، ۱۹۷۵)، مقابله با بی حوصلگی[5] (همیلتون[6] و همکاران، ۱۹۸۴)، آمادگی برای بی‌حوصلگی[7] (وودانویچ و کاس[8]، ۱۹۹۰)، مقیاس بی‌حوصلگی در اوقات فراغت[9] (ایزوآهولا و ویسینگر[10]، ۱۹۹۰)، مقیاس بی‌حوصلگی در زمان‌های بیکاری[11] (راغب و مریدیث[12] ، ۲۰۰۱) و مقیاس بی‌حوصلگی جنسی[13] (وات و ایوانگ[14]، ۱۹۹۶) اشاره کرد. برخی از این مقیاس‌ها، بی‌حوصلگی را به‌طورکلی اندازه‌گیری می‌کنند و برخی از آنها مانند مقیاس بی‌حوصلگی در زمان‌های بیکاری و مقیاس بی-حوصلگی جنسی، بی‌حوصلگی را در یک بافت ویژه اندازه‌گیری می‌کنند. یکی از جدیدترین مقیاس‌هایی که در سال‌های اخیر در زمینه تحصیلی طراحی و تدوین شده است؛ مقیاس بی‌حوصلگی تحصیلی است. این مقیاس توسط شارپ و همکاران در سال ۲۰۲۱ طراحی شده است. با وجود اینکه مدت زمانی کمی از طراحی این مقیاس می‌گذرد، پژوهشگران بسیاری در تحقیقات خود از این مقیاس برای سنجش چند بعدی بیحوصلگی استفاده کرده‌اند (زای و همکاران، ۲۰۲۲؛ کولا[15]، ۲۰۲۱؛ شن[16] و همکاران، ۲۰۲۱).

با توجه به اینکه در ایران تاکنون مقیاس ترجمه نشده بود و همچنین نظر به کاربرد وسیع این مقیاس در مطالعات قبلی و نقش مهم بی‌حوصلگی در آسیب‌شناسی روانی و از آنجا که بیحوصلگی تحصیلی به عنوان یک هیجان مهم و اساسی در تعلیم و تربیت و سایر زمینه‌های مربوط به شمار می آید. معرفی و ارائه ابزار مناسب برای ارزیابی این متغیر و نشان دادن نقش حیاتی آن در زمینه های گوناگون تحصیلی ضروری است. بر این اساس، هدف این پژوهش تحلیل عاملی ابزار بی‌حوصلگی تحصیلی دانش آموزان است.

روش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی مقطعی بوده و جامعه آماری آن را کلیه دانش آموزان متوسطه دوم شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بود. با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای جامعه مورد نظر به ۵ موقعیت شمال، جنوب، شرق، غرب، مرکز تقسیم و از هر بخش ۳ منطقه و از هر منطقه ۳ مدرسه و از هر مدرسه ۲ کلاس به‌صورت تصادفی انتخاب شد که تعداد آنها ۳۹۳ نفر وارد مطالعه شدند که از این تعداد، ۳۳ ابزار به علت مخدوش بودن کنار گذاشته شد. ملاک ورود شامل تمایل به شرکت در مطالعه ، سن بین ۱۳ تا ۱۸ سال و عدم تجربه سوگ و معیارهای خروج از مطالعه، تکمیل ابزار به‌طور ناقص و عدم تمایل به شرکت در مطالعه بود. فرایند ترجمه و انطباق سازی ابزار بی‌حوصلگی تحصیلی نیز توسط سه نفر از دانشجویان مقطع دکتری روانشناسی به فارسی ترجمه شد. سپس صحت روایی محتوایی توسط دو نفر از اعضای هیئت علمی روانشناسی مورد بررسی قرار گرفت. بعد گویه‌ها توسط یک کارشناس ارشد زبان انگلیسی که قبلا نسخه اصلی ابزار را مطالعه نکرده بود به انگلیسی برگردانده شد و بعد نسخه اصلی و نسخه ترجمه شده ابزار توسط متخصصین روانشناسی مورد بررسی قرار گرفت تا از جهت معنایی تفاوتی در آن نباشد. بعد از اینکه نسخه نهایی تهیه شد این ابزار در بین ۵۰ دانش آموز توزیع شد و اشکلات مورد نظر در بعضی آیتم‌ها برطرف شد. رضایت آگاهانه کتبی که در آن اهداف و روش پژوهش توصیف شده بود، از تمامی شرکت‌کنندگان کسب و اصل رازداری و گمنامی تایید شد. سپس از شرکت کنندگان خواسته شد تا ابزار بی‌حوصلگی

1 - Boredom Susceptibility Scale
2 - Zuckerman
3 - Job Boredom Scale
4 - Grubb
5 - Boredom Coping Ssale
6- Hamilton
7 - Boredom Proneness Scale
8 - Vodanovich, Kass
9 - Leisure Boredom Scale
10 - Iso-Ahola, Weissinger
11 - Free Time Boredom Scale
12- Ragheb, Merydith
13- Sexual Boredom Scale
14 - Watt, Ewing
15 - Kula
16 - Shen

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-17]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.12.6.5]

تحصیلی را تکمیل کنند. برای بررسی اعتبار گویه‌ها از روش تحلیل عامل تأییدی استفاده شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS ۲۶ و Lisrel ۸.۵ بررسی شدند.

ابزار بی‌حوصلگی تحصیلی (BSI[1]): این ابزار توسط شارپ[2] و همکاران (۲۰۲۱) و به منظور اندازه‌گیری بی‌حوصلگی تحصیلی در دانش آموزان ساخته شده است. این ابزار ۱۰ گویه دارد و در طیف لیکرت ۵ درجه ای (۱= هیچوقت تا ۵= همیشه) نمره‌گذاری می‌شود. در این ابزار هر چقدر نمره فرد بالاتر باشد، نشان دهنده این است که بی‌حوصلگی تحصیلی بالاتر است. حداکثر نمره ۵۰ و حداقل ۱۰ است. بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی این ابزار توسط سازندگان، همسانی درونی بالای آن که توسط آلفای کرونباخ ۰/۹۳ ارزیابی شد. پایایی بازآزمایی بعد از ۲ هفته ۰/۸۷ بوده است که نشان می‌دهد این ابزار از پایایی مطلوبی برخوردار است. جهت بررسی روایی ابزار از روش تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد که بار عاملی هر سؤال بر روی عامل مربوطه بالاتر از ۰/۴۰ است (شارپ و همکاران، ۲۰۲۱). آلفای کرونباخ ابزار مذکور در پژوهش حاضر ۰/۸۳ گزارش شد.

یافته‌ها

۵۳/۱ درصد شرکت کننده‌ها را دانش آموزان دختر و ۴۶/۹ درصد را نیز دانش آموزان پسر تشکیل دادند. همچنین دامنه سنی شرکت‌کنندگان در پژوهش حاضر از ۱۳ تا ۱۸ سال با میانگین ۱۵/۱ و با انحراف استاندارد ۱/۴۹ بود.

جدول ۲. میانگین و انحراف معیار نمرات آزمودنی ها در ابزار بی حوصلگی تحصیلی

متغیر	جنسیت					
	دختر (n=۱۹۱)		پسر (n=۱۶۹)		کل (n=۳۶۰)	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
بی حوصلگی تحصیلی	۳۴/۶	۱۱/۴	۳۴/۷	۹/۸۳	۳۴/۶	۱۰/۶

میانگین و انحراف معیار متغیرهای مورد مطالعه در جدول ۲ نمایش داده شده است. همانطور که در جدول نشان داده می‌شود هر دو گروه میانگین‌های نزدیک به هم را نشا می‌دهند به طوری که میانگین گزارش شده برای گروه دختران (۳۴/۶±۱۱/۴) و برای گروه پسران (۳۴/۷±۹/۸۳) است. همچنین میانگین کل گزارش شده برای بی حوصلگی تحصیلی (۳۴/۶±۱۶/۶) است. آزمون چولگی – کشیدگی برای بررسی نرمال بودن داده‌ها نشان داد که چولگی گزارش شده ۰/۳۱۵ و کشیدگی آن ۰/۴۸۹- در دختران و چولگی ۰/۴۴۴- و کشیدگی ۰/۷۷۴ در پسران بود. همچنین کشیدگی و چولگی در کل نیز به ترتیب ۰/۹۶۶ و ۰/۵۰۳ بود. آزمون کالموگراف اسمیرنف نیز برابر ۰/۱۲۶ گزارش شد که بزرگتر از ۰/۰۵ گزارش شد (p>۰/۰۵).

1 - Academic Boredom Survey Instrument
2 - Sharp

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-17]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.12.6.5]

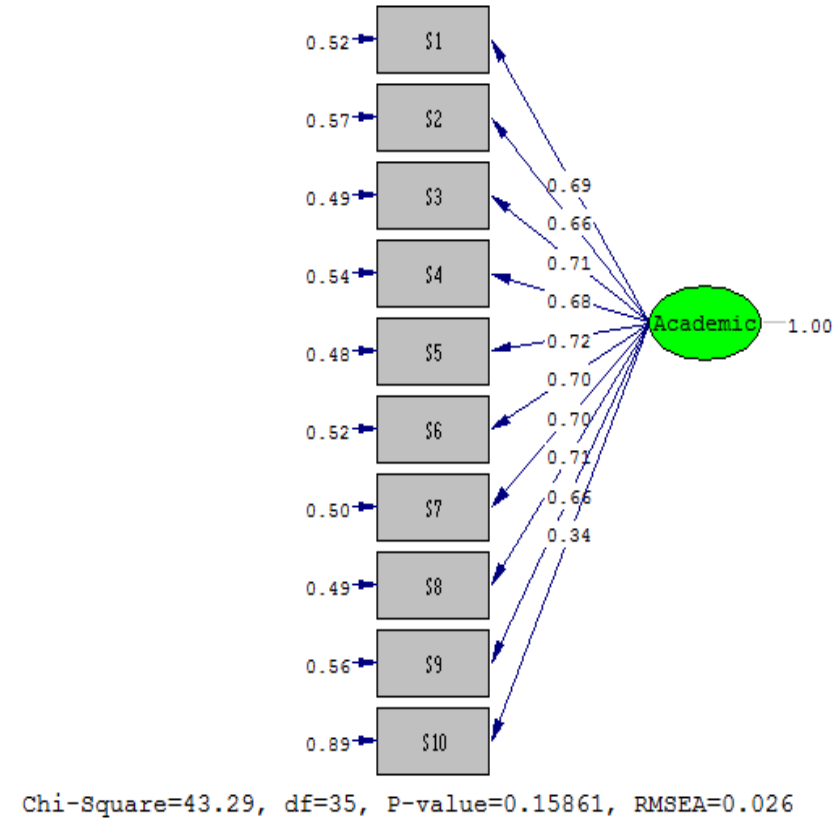

شکل ۱. تحلیل عاملی ابزار بی حوصلگی تحصیلی

در مدل مذکور بارهای عاملی هر کدام از سوال‌ها روی عامل مربوط ارائه شده است. همانگونه که مشاهده می شود اکثر سوال‌ها روی عامل مربوطه بارهای عاملی بزرگتر از ۰/۳۰ دارند که به لحاظ آماری و عملی معنی دار هستند (جدول ۳). زیر مجموعه‌ای از شاخص‌های برازش کلی شامل خی دو، شاخص برازش نرم شده (NFI)، شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI) و ریشه دوم میانگین مجذورات تقریب (RMSEA) مهمترین شاخص‌های برازش هستند. لذا برای پژوهش حاضر شاخص‌های ذکر شده محاسبه شد.

جدول ۳. بار عاملی گویه‌ها در هر کدام از زیر ابزارها

شماره گویه	متن گویه	بار عاملی تأییدی
۱	در زمان بیکاری واقعا نمی دانم باید چه کار کنم.	۰/۶۹
۲	من وقتی در موقعیتی گیر می کنم که مجبور می شوم کارهای بی معنی انجام دهم.	۰/۶۶
۳	به نظر من کارهایی که ما باید انجام دهیم واقعا تکراری و یکنواخت هستند	۰/۷۱
۴	من نسبت به دیگران به انگیزه خیلی بیشتری برای انجام کار ها نیاز دارم.	۰/۶۸
۵	من برای انجام کارها خیلی هیجان زده نمیشم	۰/۷۲
۶	من وقتی تنهام کارهای بی ارزشی رو انجام میدهم.	۰/۷۰
۷	خیلی باید تلاش کنم تا بتوانم از وقتم درست استفاده کنم.	۰/۷۰
۸	وقتی بیکارم مضطرب و بیحوصله میشم و باید خودم رو مشغول کنم.	۰/۷۱
۹	ما در کلاس یک کار را بارها انجام میدهیم و این کار برای من خیلی آزاردهنده است.	۰/۶۶

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-17]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.12.6.5]

۱۰	از نظر من بیشتر کارهایی که ما انجام می دهیم کسل کننده است، من ترجیح می دهم به جای آن کار مفیدتری را در جایی دیگرانجام بدهم.	۰/۳۴

نتایج جدول ۴ نشانگر آن است که بار عاملی همه گویه‌ها بالای ۰/۳ هستند. این مطلب بیانگر قابلیت اعتماد کافی و مناسب سازه‌های ابزار مورد بررسی است. برای بررسی اعتبار درونی ابزار مورد نظر از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که نتیجه آن ۰/۸۳ گزارش شد. شاخص‌های برازش مدل در جدول ۴ نمایش داده شد که به قرار زیر است:

جدول ۴. مقادیر شاخص‌های برازش مدل و نتیجه برازش

شاخص برازش	مقدار مطلوب	مقدار الگو
$\chi 2/df$	<۳/۰۰	**۱/۹۳**
GFI	>۰/۹۰	**۰/۹۸**
AGFI	>۰/۹۰	**۰/۹۶**
RMR	<۰/۰۵	**۰/۰۱۸**
NFI	>۰/۹۰	**۰/۹۹**
NNFI	>۰/۹۰	**۰/۹۹**
IFI	>۰/۹۰	**۰/۹۹**
CFI	>۰/۹۰	**۰/۹۹**
RMSEA	<۰/۰۸	**۰/۰۲**

همان‌گونه که در جدول ۴ مشاهده می‌شود شاخص خی دو به درجه آزادی، کمتر از ۳ به‌دست‌آمده است و شاخص (GFI) و (AGFI) که نشان‌دهنده اندازه‌ای از مقدار نسبی واریانس و کوواریانس است، برای این مدل‌بالاتر از ۹ است تائید کننده نتایج آزمون خی دو است. شاخص ریشه دوم میانگین مجذور پس‌مانده‌ها (RMR)، در این پژوهش برابر ۰/۰۱۸ است که بیانگر تبیین مناسب کوواریانس‌ها است. برای بررسی برازندگی مدل از شاخص هنجار شده برازندگی (NFI)، شاخص هنجار نشده برازندگی (NNFI)، شاخص برازندگی فزاینده (IFI) و شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)، استفاده گردید که مقادیر بالای ۰/۹ این شاخص‌ها حاکی از برازش بسیار مناسب مدل طراحی‌شده است. شاخص ریشه دوم برآورد واریانس خطای (RMSEA) برابر با عدد ۰/۰۲ به دست آمد که نشان از برازش مناسب داده‌های گردآوری‌شده و برازندگی مطلوب آن‌ها دارد. به بیان هومن (۱۳۸۴) مدل‌هایی که در شاخص ریشه دوم واریانس خطای تقریب (RMSEA) عددی برابر با ۰/۱۰ یا بیشتر داشته باشند، برازش ضعیف دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر اعتباریابی ابزار بی‌حوصلگی تحصیلی در دانش آموزان بود. نتایج نشان دادکفایت داده‌ها و دقت و صحت و میزان واریانس تبیین شده در تحلیل عاملی اکتشافی و بارهای عاملی و برازش مطلوب در تحلیل عاملی تأییدی در کنار همسانی درونی بالا، ابزار بی‌حوصلگی تحصیلی ابزاری سودمند و برخوردار از اعتبار و پایایی مناسب برای استفاده پژوهشگران است. در مجموع نتایج به دست آمده از این پژوهش، ابزار ۱۰ سؤالی بی‌حوصلگی تحصیلی را در نمونه ایرانی تأیید کرد و نشان داد ABSI ویژگی‌های روانسنجی خوبی دارد که از لحاظ نظری و تجربی همسو با یافته‌های سایر پژوهشگران می‌باشد. نتایج حاصله از روش همسانی درونی و آلفای کرونباخ جهت برآورد پایایی ابزار (۰/۸۳) گزارش شد که رضایت بخش بود. با در نظر گرفتن موارد فوق که بیانگر ملاک‌های مناسب روانسنجی ابزار مذکور می‌باشد، می‌توان ابزاری حاضر را ابزاری مناسب برای سنجش بی‌حوصلگی تحصیلی در دانش‌آموزان ایرانی معرفی نمود و نمرات این ابزار می‌تواند شاخص خوبی برای سنجش تأثیرات عوامل درونی بر بی‌حوصلگی باشد. نتیجه حاصل با نتایج پژوهشگرانی چون زای و همکاران، (۲۰۲۲)، کولا (۲۰۲۱)، شن و همکاران (۲۰۲۱)، شارپ و همکاران (۲۰۲۰) و آل عبودی و همکاران (۲۰۲۰) همسو است.

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-17]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.12.6.5]

بر اساس این شواهد، این ابزار از پایایی قابل قبولی برخوردار است. همچنین ساختار عاملی بهترین برازش را در داده‌ها برای این ابزار به دست داد. به طور کلی افراد بیحوصله فاقد انگیزه تلقی می‌شوند؛ در کار درگیر نمی‌شوند و احساس رکورد و درجا زدن دارند (وانگ و همکاران، ۲۰۲۲). بی‌حوصلگی تاثیرات منفی بر توجه، انگیزه و استفاده از استراتژی و برانگیختن احساسات نامطلوبی مانند اضطراب دارند و ارتباط منفی با پیشرفت تحصیلی نیز د مورد آنها گزارش شده است (تام و همکاران، ۲۰۲۰). هنگامی که بی‌حوصلگی رخ می‌ده، افراد نمی‌توانند توجه خود را بر روی فعالیت معنادار معطوف کنند و درگیری کافی با فعالیت‌های مورد نظر نخواهند داشت (کاهش درگیری شناختی)؛ سپس افراد بی‌حوصله شکست در عملکردهای اجرایی، احساس عدم اختیار و کند شدن ادراک زمان را تجربه می‌کنند (کاهش درگیری رفتاری) (خان و همکاران، ۲۰۱۹). دانش‌آموزی که هیجان منفی و بی‌حوصلگی به درس دارد، درک درستی از دروس ارائه شده ندارد؛ بنابراین احساس می‌کند ضعفی در گیرایی و درک مفاهیم دارد و درگیری کمتر تحصیلی از خود نشان می‌دهند (هانتر و همکاران، ۲۰۲۱). به طور کلی بی‌حوصلگی تحصیلی به شکل گسترده‌ای بر ترک تحصیلی و افزایش بزهکاری، کاهش درگیری عاطفی و روابط اجتماعی، عدم انجام فعالیت‌های مفید و کاهش درگیری رفتاری موثر است. لذا لازم است آموزش و پرورش نگاه ویژه‌ای به مقوله‌ی بی‌حوصلگی تحصیلی جهت جلوگیری از بروز پیامدهای نامطلوب داشته باشد.

در مجموع، نتایج حاصل از این پژوهش مؤید آن است که نسخه فارسی ابزار بی‌حوصلگی تحصیلی از روایی و پایایی مطلوبی برخوردار است و می‌توان از آن در دانش‌آموزان و دانشجویان به سنجش و اندازه‌گیری این مفهوم به منظور اهداف پژوهشی و درمانی پرداخت. از محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به محدود بودن جامعه آماری اشاره کرد که تعمیم‌پذیری نتایج به سایر جمعیت‌های آماری به‌خصوص جمعیت‌های دانشجویی را با محدودیت مواجه می‌سازد. الازم است جهت افزایش قابلیت تعمیم نتایج، پژوهش‌های مشابهی بر روی دانشجویان در بافت‌ها و موقعیت‌های دیگر انجام شود. بی‌تردید بررسی ویژگی‌های ابزار در سراسر کشور، می‌تواند آن را به ابزاری کارآمد در حیطه‌ی پژوهشی و ارزیابی‌های آموزشی مبدل سازد.

منابع

Al-Abboudi, Z. S., & Al-Anni, I. K. (2020). Academic Boredom in the Light of some Variables of Academically Excellent Intermediate Stage Students. *Journal of the College of Education for Women*, *31*(4), 181-197. https://doi.org/10.36231/coedw.v31i4.1443

Busari, A. O. (2018). Motivation, stress, anxiety and emotions as predictors of academic boredom among degree students of National Teachers' Institute Osogbo, Osun State, Nigeria. *World Scientific News*, *112*, 165-179. https://bibliotekanauki.pl/articles/1161733

Dugan, Riley, Chun Zhang, James Kellaris, and Ric Sweeney. "Taming the elephant in the (class) room: exploring root causes of student boredom." Marketing Education Review 29, no. 4 (2019): 220-235. https://doi.org/10.1080/10528008.2019.1653199

Finkielsztein, M. (2020). Class-related academic boredom among university students: A qualitative research on boredom coping strategies. *Journal of Further and Higher Education*, *44*(8), 1098-1113. https://doi.org/10.1080/0309877X.2019.1658729

Furlong, M., Smith, D. C., Springer, T., & Dowdy, E. (2021). Bored with school! Bored with life? Well-being characteristics associated with a school boredom mindset. *Journal of Positive School Psychology*, *5*(1), 42-64. https://journalppw.com/index.php/jpsp/article/view/124

Grubb, E. A. (1975). Assembly line boredom and individual differences in recreation participation. *Journal of Leisure Research*, *7*(4), 256-269. https://doi.org/10.1080/00222216.1975.11970242

Hamilton, J. A., Haier, R. J., & Buchsbaum, M. S. (1984). Intrinsic enjoyment and boredom coping scales: Validation with personality, evoked potential and attention measures. *Personality and individual differences*, *5*(2), 183-193. https://doi.org/10.1016/0191-8869(84)90050-3

Heckel, C., & Ringeisen, T. (2017). Enjoyment and boredom in academic online-learning: Relations with appraisals and learning outcomes. *Stress and anxiety: Coping and resilience*, 127-136. https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id

Hunter, J. A., & Eastwood, J. D. (2021). Understanding the relation between boredom and academic performance in postsecondary students. *Journal of Educational Psychology*, *113*(3), 499. https://doi.org/10.1037/edu0000479

Iso-Ahola, S. E., & Weissinger, E. (1990). Perceptions of boredom in leisure: Conceptualization, reliability and validity of the leisure boredom scale. *Journal of leisure Research*, *22*(1), 1-17. https://doi.org/10.1080/00222216.1990.11969811

Karababa, A., & Tayli, A. (2020). Basic Needs, Loneliness and Life Satisfaction As Predictors of Boredom Among University Students. *Cukurova University Faculty of Education Journal*, *49*(2), 600-627. https://dergipark.org.tr/en/pub/cuefd/issue/57389/673201

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-17]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.12.6.5]

Khan, S., Sadia, R., Hayat, S. Z., & Tahir, S. (2019). Relationship between academic boredom, learning climate and academic motivation among university students. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 621-638. http://pjprnip.edu.pk/index.php/pjpr/article/view/420

Kula, S. S. (2022). The Relationships between the Academic Boredom and Lifelong Learning Tendency. *International Journal of Progressive Education*, *18*(3). https://doi.org/10.29329/ijpe.2022.439.2

Liu, Y., & Lu, Z. (2017). The relationship between academic self-efficacy and academic-related boredom: MAOA gene as a moderator. *Youth & Society*, *49*(2), 254-267. https://doi.org/10.1177/0044118X14535219

Putwain, D. W., Becker, S., Symes, W., & Pekrun, R. (2018). Reciprocal relations between students' academic enjoyment, boredom, and achievement over time. *Learning and Instruction*, *54*, 73-81. https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2017.08.004

Ragheb, M. G., & Merydith, S. P. (2001). Development and validation of a multidimensional scale measuring free time boredom. *Leisure Studies*, *20*(1), 41-59. https://doi.org/ 10.1080/02614360122569

Sharp, J. G., Sharp, J. C., & Young, E. (2020). Academic boredom, engagement and the achievement of undergraduate students at university: A review and synthesis of relevant literature. *Research Papers in Education*, *35*(2), 144-184. https://doi.org/10.1080/02671522.2018.1536891

Sharp, J. G., Zhu, X., Matos, M., & Sharp, J. C. (2021). The Academic Boredom Survey Instrument (ABSI): a measure of trait, state and other characteristic attributes for the exploratory study of student engagement. Journal of Further and Higher Education, 45(9), 1253-1280. https://doi.org/10.1080/0309877X.2021.1947998

Shen, L., Wu, X., Zhen, R., & Zhou, X. (2021). Post-Traumatic Stress Disorder, Mobile Phone Dependence, and Academic Boredom in Adolescents During the COVID-19 Pandemic. *Frontiers in Psychology*, 5090. https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2021.724732/full

Tam, K. Y., Poon, C. Y., Hui, V. K., Wong, C. Y., Kwong, V. W., Yuen, G. W., & Chan, C. S. (2020). Boredom begets boredom: An experience sampling study on the impact of teacher boredom on student boredom and motivation. British Journal of Educational Psychology, 90, 124-137. https://doi.org/10.1111/bjep.12309

van Hooft, E. A., & van Hooff, M. L. (2018). The state of boredom: Frustrating or depressing?. *Motivation and Emotion*, *42*(6), 931-946. https://doi.org/10.1007/s11031-018-9710-6

Vodanovich, S. J., & Kass, S. J. (1990). A factor analytic study of the boredom proneness scale. *Journal of personality assessment*, *55*(1-2), 115-123. https://doi.org/10.1080/00223891.1990.9674051

Wang, X., Zhang, R., Chen, Z., Zhou, F., & Feng, T. (2021). Neural basis underlying the relation between boredom proneness and procrastination: The role of functional coupling between precuneus/cuneus and posterior cingulate cortex. Neuropsychologia, 161, 107994. https://doi.org/10.1016/j.neuropsychologia.2021.107994

Watt, J. D., & Ewing, J. E. (1996). Toward the development and validation of a measure of sexual boredom. *Journal of Sex Research*, *33*(1), 57-66. https://doi.org/10.1080/00224499609551815

Xie, J., Xu, J., Wei, T., Gallo, K., Giles, M. E., Zhan, Y., ... & Liu, X. (2022). Contributing Factors, Attribution, and Coping in Academic Boredom: an Exploratory Case Study of Graduate Students in Education. *Adult Learning*, *33*(3), 99-113. https://doi.org/10.1177/1045159520987304

Zuckerman, M., Eysenck, S. B., & Eysenck, H. J. (1978). Sensation seeking in England and America: cross-cultural, age, and sex comparisons. *Journal of consulting and clinical psychology*, *46*(1), 139. https://doi.org/10.1037/0022-006X.46.1.139

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-11-17]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1401.11.12.6.5]